

IZLAGANJA

Dubravko Turalija

NADAHNUĆE I ISTINITOST SVETOGA PISMA – POZITIVNI PRIVILEGIJ BIBLIJE

Doc. dr. sc. Dubravko Turalija

Katolički bogoslovni fakultet – Sarajevo

UDK: 22.012/.013[231.74 : 232.2 : 234][24/26+276

+282/283/289][141.312]

(091)[DEI VERBUM; VERBUM DOMINI; ISPIRAZIONE

E VERITÀ]

Pregledni rad

Primljeno: 27. rujna 2017.

Nadahnuće i istinitost Svetoga pisma velik je privilegij Biblije koji je Crkva tijekom povijesti više branila negoli se njime dičila. Ipak, nadahnuće je karakteristika samo svetih biblijskih knjiga koje se u Crkvi njeguju i tumače, a istina koju naviješta Biblija jest smisao ovoga života za život vječni. Rad pod naslovom „Nadahnuće i istinitost Svetoga pisma – pozitivan privilegij Biblije“ doprinosi modernim promišljanjima Crkve, koja trima ključnim dokumentima: saborskom dogmatskom konstitucijom Dei Verbum, postsinodalnom pobudnicom pape Benedikta XVI. Verbum Domini te novim dokumentom Papinske biblijske komisije Nadahnuće i istina Svetoga pisma: riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet ne samo da tumači i pojašnjava dogmatske postulate nadahnuća i istinitosti Svetoga pisma nego, usredotočena na narod Božji, nuka na konkretno življenje smisla riječi Božje. U kraćem osvrtu na sva tri spomenuta crkvena dokumenta rad donosi kratak kronološki pregled tumačenja nadahnuća u ranoj, reformiranoj i Katoličkoj Crkvi te, na kraju, daje i svoje zaključno promišljanje naslova „Zaključne misli: irruptio – eruptio riječi Božje“.

Ključne riječi: Crkva, istina, nadahnuće, Pismo, protestantizam, riječ Božja, tumačenje.

* * *

Uvod

Sredinom 2013. god. u arheološkom časopisu Tel Aviv¹ dvojica arheologa Erez Ben-Yosef i Lidar Sapir-Hen objavili su znanstvenu studiju kojom tvrde da deve u Izraelu nisu bile pripitomljene sve do kraja 10. st. pr. Kr. „Tko ima pravo: Biblija ili znanost“ vijest je koja se brzo proširila svjetskim medijskim portalima, a pitanje „pouzdanosti riječi Božje“ bio je sadržaj koji se provlačio ne samo u znanstvenim nego i publicističkim krugovima.² Tri biblijska citata iz Knjige Postanka mogu poslužiti pri razumijevanju atraktivnosti navedenoga arheološkoga exposea.

לְמַגָּה לַעֵימ לִפְתוֹ קַחְצִי־תָא אֲרָתוֹ הִינִיע־תָּא הַקָּבֶר אֲשֶׁתוֹ

“Kad Rebeka, podigavši svoje oči, opazi Izaka, sjaha s deve”
(Post 24,64).

מִיִּלְמַגָּה־לַע וַיִּשְׁנֵן־תָּאָו וַיִּנְב־תָּא אֲשֵׁיוּ בְקַעֵי בְקִיּוֹ

“I Jakov ustade i posjeda svoje sinove i žene na deve”
(Post 31,17)

לְמַגָּה רָכַב מִמִּשְׁתּוֹ מִיִּפְרֵת־תָּא הַקָּקֶל לְחָרוֹ

“A Rahela uze kumire i uvuče ih u devino sedlo” (Post 31,34a).

Vrijeme praoca Izaka i njegove žene Rebeke, kao i Jakova i žene mu Rahele pokriva patrijarhijsko razdoblje od 2017. do 1786. god. pr. Kr.³ Ako je istinita arheološka teza da deve u Izraelu nisu domesticirane do kraja 10. st. pr. Kr., onda bi i autentičnost triju navedenih svetopisamskih tekstova došla u pitanje jer bi se pripitomljavanje divlje deve u Izraelu pomaknula s patrijarhijskoga (2017.

1 Usp. Ezer BEN-YOSEF – Lidar SAPIR-HEN, The Introduction of Domestic Camels to the Southern Levant: Evidence from the Arava Valley, u: *Tel Aviv*, 40 (2013.), 277-285.

2 Usp. npr. Elizabeth MITCHELL, The Bible Wins the Debate with Carbon-Dated Camel Bones, u: <https://answersingenesis.org/is-the-bible-true/the-bible-wins-the-debate-with-carbon-dated-camel-bones/>; American Friends of Tel Aviv University, Finding Israel’s first camels: Archaeologists pinpoint the date when domesticated camels arrived in Israel, u: <https://www.sciencedaily.com/releases/2014/02/140203131518.htm>.

3 William Petrie veže Abrahama uz vrijeme mezopotamskoga kralja Hamurabija. Usp. William M. F. PETRIE, *Egypt and Israel*, New York, E. S. Gorham, 1911., 22ss.

– 1786. pr. Kr.) na rano monarhijsko vrijeme (1000. pr. Kr.), tj. skoro tisuću godina nakon naracije o Abrahamu, Izaku, Jakovu i Josipu.

U retrospektivnome svjetlu racionalizma 18. i modernističkoga duha 19. stoljeća ovim bi se arheološko-znanstvenim otkrićem dodatno uzljuljala autentičnost svetih tekstova Petoknjžja koji ne samo da u svojoj jezičnoj ekspoziciji sadrže, nego i uzgredno spominju hebrejsku imenicu גַּמַּל *gāmāl*, tj. domaću životinju *devu* koja u poglavljima o Avramu i Saraji, kao i u onima o Abrahamu i Izaku, Izaku i Rebeki poprima zapažajuće značenje (usp. Post 12,16; 21,8; 24,10.11.14.19.20.22.30.31.32.35.44.46.61.63.64; 30,43; 31,17.34; 32,8.16; 37,25; 50,15.17; Lev 11,4; 17,23; Pnz 14,7; 32,6).

Premda su egzegeti jednodušni u zaključku da najstarija J (jahvistička) predaja, koja je oblikovala Petoknjžje, ne ide dalje od 9. st. pr. Kr.,⁴ a najmlađa P (svećenička), koja mu je dala sustavnost i periodizaciju, nije starija od 6. st. pr. Kr., kao i to da je konačna redakcija oblikovala tekstove tek u drugoj polovici 5. st. pr. Kr.,⁵ usmena biblijska tradicija vraća ove događaje u puno ranija razdoblja, odnosno u ono drevno vrijeme kada je sveti pisac nadahnut božanskom riječju prvi put promišljao, govorio i djelovao po toj istoj Božjoj riječi.⁶ Stoga događaje koji pripadaju povijesti patrijarha ne vežemo samo uz vrijeme kada su pisano dokumentirani nego i kada su usmeno artikulirani te kao takvi preneseni u dijakroničnu biblijsku povijesnu perspektivu. Tako događaje koji se tiču patrijarha Biblija smješta u patrijarhijsko, oni koji se tiču sudaca u sudačko, koji se tiču kraljeva u kraljevsko, a proroka u proročko vrijeme. Prema tom načelu današnji egzegeti ne tumače patrijarhijsku naraciju isključivo iz perspektive kada je ona zapisana nego, koristeći se pomoćnim znanostima, jezičnim i tehničkim sredstvima, zalaze u duboki rani

4 Usp. John SKINNER, *A Critical and Exegetical Commentary on Genesis*, New York, Charles Scribner's Sons, 1910., 150.

5 Usp. Anto POPOVIĆ, תּוֹרָה - *Torah, Pentateuh – Petoknjžje: Uvod u knjige Petoknjžja i u pitanja nastanka Pentateuha*, Zagreb, KS, 2012., 276-294.

6 Usp. Eugene H. MALY, Introduction to the Pentateuch, u: *New Jerome Biblical Commentary*, Englewood Cliffs (N.J.), Prentice Hall, 1968., 5.

povijesni horizont, pokušavajući razumjeti tekstove u njihovu ambijentu dogođene nadahnutosti.⁷

Spomenuta arheološka informacija o pripitomljavanje deve danas će svakako pomoći egzegetima u arbitražnim odlučivanjima pojedinih pitanja Knjige Postanka ili dijela Petoknjižja, međutim, početkom prošloga stoljeća ova bi informacija ponovno, velikim manipulativnim uzmahom, pokušala dovesti u pitanje samu istinitost svetopisamske poruke. Na sreću, u naše vrijeme ne dominira takav sukob pozitivnopovijesnih znanosti i Biblije koji je još 1967. god. Jerko Fućak okarektizirao *prividnim*,⁸ ali konopac koji je već od Galilea i Kopernika podvezao teologiju, filozofiju i književnost, omogućio je razvezivanje više nesvezivih snaga prirodnih znanosti koje su, uz znanstveni monopol, prisvojile i manipulativni karakter nad javnim mnijenjem.⁹ Posve je jasno da nove istine koje prirodne znanosti još uvijek otkrivaju i razrađuju i „stara“ istina, koju neumorno brani teologija, nisu dvije srodne istine. „Nova“ se temelji na vidljivoj, fizičkoj materiji dok se „stara“ bavi onom iskonskom, nadnaravnom stvarnošću koja se unijela u ovu materijalnu, koju podržava i s kojom surađuje, ali s kojom se ne identificira. Prema tome, teologija dopušta znanosti surađivati, ali nikako ravnati iskonskom istinom koja se tiče svih stvorenih stvari.¹⁰ Ono što naučava biblijska istina u svojoj krajnjoj domeni usmjereno je na onostranost, dok je profana istina usmjerena isključivo na ovostranost pa nema sukoba između biblijske i profane istine ako se svaka drži svojih granica¹¹ jer su u biblijskoj istini povijesne činjenice u službi glavne spasenjske nakane i poruke, dok su u profanim znanostima istraživanja u službi geneze, razvitka i napretka egzaktnih znanstvenih struktura po kojima su nastale i po kojima se razvijaju.

7 Usp. Karin FEUERSTEIN-PRABER, i dr., *Osvit civilizacija: od prapovijesti do 900. g. pr. Kr.* (prijevod s engleskog Tamara Levak Potrebnica), Zagreb, Mozaik knjiga, 2009., 71-78.

8 Usp. Jerko FUĆAK, Istinitost Svetoga pisma, u: *Bogoslovska smotra*, 1967., 44-52.

9 Usp. *Isto*, 44.

10 Usp. ENCHIRIDION BIBLICUM (dalje EB), *Documenta ecclesiastica Sacrum Scripturam spectantia*, Romae, 1965., 121.

11 Usp. J. FUĆAK, Istinitost Svetoga pisma, 46.

1. Potreba aktualiziranja doktrine o istinitosti Svetog pisma

Ono što je maniheizam uzljuljao u 3. i 4. st., racionalizam je pokušao destrukturalizirati u 17. i 18. st. i ono što krajem 19. i početkom 20. st. industrijalizacijski modernizam nije ubio, tehnologijski je postmodernizam 20. stoljeća omamio ili, kako navodi papa Benedikt XVI., „uspavao“.¹² Taj golemi povijesni period, ovdje prikazan kao *mûsâg mûsgîm* ili bljesak koncepta, sa svojim koji put teško iscrpljujućim izazovima kroz koja se probijala doktrina istinitosti Svetoga pisma jest prije svega, kako ističe Albin Škrinjar, dogmatska rasprava o istinitosti Biblije.¹³

Kada je u travnju 1993. godine, prigodom pedesetogodišnjice enciklike *Divino afflante Spiritu* i stote obljetnice *Providentissimus Deus*, kardinal Ratzinger Papi uručio dokument Biblijske komisije *Tumačenje Biblije u Crkvi*, tada je Sveti Otac Ivan Pavao II. izrekao govor kojim je osudio dihotomiju u tumačenju vjere i znanosti.¹⁴ Za Papu je tom prigodom *textus receptus* bio dio enciklike *Dei Verbum* (DV 13), gdje je analogiju utjelovljenja riječi Božje upotrijebio u opisivanju Božje riječi koja postaje ljudska riječ zapisana u Bibliji. Ono što piše *Divino afflante Spiritu*,¹⁵ a što doslovce preuzima *Dei Verbum* 13, to papa Ivan Pavao II. ponavlja u svome govoru riječima: „Kao što je istinska Riječ Božja u svemu postala ljudska osim u grijehu, tako su isto riječi Božje, izrečene ljudskim jezicima, postale slične ljudskome jeziku u svakome pogledu osim pogreške.“¹⁶ U isto vrijeme Biblijska komisija u dokumentu *Tumačenje Biblije u Crkvi*, u svome *Ekskursu* br. 11 govori o odnosu između znanstvene i religiozne interpretacije Svetoga pisma u kojemu poziva na aktualizaciju i inkulturaciju Biblije, što je izravan poziv da se istinitost Svetoga pisma usmjeri na dva cilja, spekulativni i pastoralni. Oba cilja imaju

12 Usp. BENEDIKT XVI., Opća audijencija srijedom (09/11/2005.), u: http://hr.radiovaticana.va/storico/2005/11/09/op%C4%87a_audijencija_srijedom/cro-55180.

13 Albin ŠKRINJAR, *O inspiraciji i tumačenju Svetoga pisma* (skripta), Zagreb, 1970., 5.

14 Usp. A. POPOVIĆ, *Načela i metode za tumačenje Biblije. Komentar Papina govora i dokumenata komisije "Tumačenje Biblije u Crkvi"*, Zagreb: KS, 2005., 22.

15 Usp. usp. EB, br. 559.

16 *Isto*, 23.

isti instrument, a to je vjernost svetopisanske tekstu i crkvenoj tradiciji u naučavanju poruke nadahnutosti Svetoga pisma.¹⁷

U vremenu od racionalizma do moderne dominirala je spekulativno-znanstvena, tj. egzegetsko-teološka struja tumačenja istinitosti Svetoga pisma, dok danas u postmoderni prevladava ovo pastoralno, tj. praktično-iskustveno življenje Svetoga pisma. Drugim riječima, u jednome povijesnome slijedu druge polovice prošlog tisućljeća došlo je do svojevrsne deaktivizacije Svetoga pisma na europskoj, kršćanskoj, zapadnjačkoj, društvenoj platformi. To opet ne znači da se o Bibliji prestalo govoriti i misliti, ali njezin aktivizam u svakidašnjem životu zapadne kršćanske svijesti intenzitetom je bitno oslabio s obzirom na njezino mjesto koje zaslužuje po svojoj poruci kao riječ istine koja se izravno tiče spasenja ne samo pojedinca nego čovječanstva. Biblijska istina tiče se i čovjeka i čovječanstva u cjelosti pa je njezina aktivnost putem Crkve nužna za društvo koje u suvremenome svijetu više naginje praktičnome življenju istine nego njezinoj teološkoj spekulaciji.¹⁸

Ipak, kako znanost napreduje tako se nameću i pojedina pitanja koja često imaju trivijalne odgovore. Tako je kateheza na općoj audijenciji 9. studenoga 2005. papa Benedikt XVI. opetovao kako bi „neki htjeli znanstveno pokazati uzročnost lišenu vodstva. Postoji božanska objava otajstveno urezana u svako stvorenje, a Bog nam Svetim pismom ponovno budi razum koji spava i koji nam kaže kako je u početku bila stvoriteljska riječ. Božja riječ budi, Božja riječ rasvjetljuje.“¹⁹ Taj Papin svojevrsni proglas artikulirala je i Sinoda biskupa 2008. godine. Glavna tema bila je *Riječ Božja u životu i poslanju Crkve*. Iz naslova se može iščitati da su naglasci Sinode

17 Usp. *Isto*, 366.

18 Pietro Bovati razlikuje dva suvremena pristupa biblijskome istraživanju: znanstveno egzegetsko istraživanje Svetoga pisma i istraživanje Svetoga pisma u vjerskoj zajednici, smatrajući da se ove dvije valjane programske strukture često nalaze na različitim kolosijecima. Hermeneutski je zadatak dakle stvoriti takve predispozicije u vjerniku da se Sveto pismo što jasnije implementira u njegovo srce. Usp. Pietro BOVATI, *Ricerca esegetica e cammino della comunità credente*, u: *Processo esegetico ed ermeneutica credente: una polarità intrinseca alla Bibbia* (ur. E. Manicardi – G. Borgonovo), *XL Settimana Biblica Nazionale* (Roma, 8-12 settembre 2008), *Ricerche Storico-Bibliche* 22, Bologna, EDB, 2010., 231-241, ovdje 233-234.

19 Usp. BENEDIKT XVI., Opća audijencija (09/11/2005), u: http://hr.radiovaticana.va/storico/2005/11/09/op%C4%87a_audijencija_srijedom/cro-55180.

stavljani na svakidašnji život Crkve i na evangelizaciju ili tzv. *novu evangelizaciju* koju je još 1979., prigodom pastoralnoga pohoda Poljskoj, jasno nagovijestio papa Ivan Pavao II.²⁰

Sinodalni su oci na Sinodi 2008. godine istaknuli pomanjkanje pastoralne djelotvornosti u tumačenju Svetoga pisma te potaknuli Papu i eksperte da se na tome polju nešto konkretnije poradi. Papa Benedikt XVI. u svojoj je postsinodalnoj pobudnici *Verbum domini* (2010. god.) dao i smjernice ponovnog aktiviranja riječi Božje ne samo znanstvenim promišljanjem nego prije svega liturgijom, katehezama i pastoralom.²¹ Tri godine kasnije isti je papa, obraćajući se porukom predsjedniku Papinskoga biblijskog povjerenstva kardinalu Levadi, u svibnju 2011. naglasio dva ključna pojma za crkveno tumačenje Svetoga pisma: nadahnuće i istinu. Kao što je nekada racionalizam pobudio na detaljnije promišljanje inspiracije, tj. nadahnuća i inercije, tj. nezabludivosti ili istine Pisma, danas „mehanički kriterij nadahnuća“ ili „mehaničko otkrivanje istine“, kako ističe papa, navigira više na Bibliju kao riječ prošlosti negoli riječ koja neprestano pomlađuje Crkvu.²²

Površni zaključci i stajališta redovito dovode do sve intenzivnijih poticaja Crkve da se zauzme za aktualizaciju, tj. posadašljenje i dublje otkrivanje istine svetih knjiga, a time i za dublju spoznaju Boga i njegove spasenjske namisli suvremenome čovječanstvu.²³

U pravcu nove evangelizacije ili pomlađivanja Crkve posadašnjem riječju Božjom, Papinska biblijska komisija 2014. god. izdala je dokument „kojim namjerava pridonijeti prikladnijem razumijevanju pojmova nadahnuća i istine... te naravi Biblije i njezinu značenju za život Crkve“.²⁴ Dokument pod naslovom *Nadahnuće i istina Svetoga pisma. Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet* u bitnome se oslanja na dogmatsku konstituciju *Dei Ver-*

20 Usp. JOHN PAUL II, About, u: <http://www.jp2shrine.org/en/ev/whatis.html>.

21 Usp. Nikola ETEROVIĆ, Apostolska postsinodalna pobudnica *Verbum Domini*, u: *Obnovljeni život* 66/1 (2011.), 53-62.

22 Usp. KATOLIČKA TISKOVNA AGENCIJA BiH, „Papina poruka Papinskom biblijskom povjerenstvu“, u: <http://www.ktabkbih.net/info.asp?id=28725>.

23 *Isto*.

24 PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma. Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet*, Zagreb, KS, 2016., br. 1.

bum 11 i 13, razrađujući pritom Sveto pismo kao riječ Božju kojom Bog objavljuje sebe i svoj plan spasenja svijeta.²⁵ Koristeći se materijalom konstitucije *Dei Verbum*, uočljivo je da je ona još uvijek ekskluzivni *vade mecum* moderne katoličke interpretacije nadahnutosti i istine Svetoga pisma. Ipak, raznoraznim raspravama i promišljanjima o prirodi inspiracije Richard Smith je još 1968. god. naglasio kako „treba imati na umu da sve do sada nije moguće dati bilo koju ekspoziciju o naravi inspiracije koja bi ekskluzivno odgovarala službenome katoličkome stavu. Crkvene direktive na ovome području su općenite i široke, ostavljajući pitanje otvorenim za teološko promišljanje i nadogradnju. Sve do sada ni jedno promišljanje nije doseglo općeprihvaćeni konsenzus među bibličarima i teolozima.“²⁶ U tom svjetlu možemo konstatirati da dogmatsko-biblijsko promišljanje nadahnutosti i istine Svetoga pisma sve do sada najpotpunije i najsigurnije izlaže konstitucija Drugog vatikanskog sabora *Dei Verbum*.

2. Kratak povijesni osvrt na tumačenje nadahnuća i istine Svetoga pisma

Još je Filon, aleksandrijski Židov, helenistički književni glagol *epipnein* – *nadahnuti* upotrijebio u teološku svrhu opisa božanskoga podrijetla Svetoga pisma.²⁷ Nešto kasnije i Josip Flavije koristi isti korijen, ovaj put imenicu *epipnoia* – *nadahnuće* kako bi opisao pravo podrijetlo Svetoga pisma.²⁸ Ipak, treba razlikovati doktrinu nadahnuća i istinitosti Svetoga pisma u Starome zavjetu i u Crkvi. Stari zavjet ne sadrži u sebi doktrinu nadahnuća Svetoga pisma onako kako ga tumači Sveta Crkva. Ovoj razlici doprinosi osnovni razlog što židovska tradicija ne stavlja cijeli Stari zavjet na istu razinu. Mojsijevi spisi protumačeni su kao „Božji diktati“, dok su proročke

25 Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 3.

26 Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, u: *The Jerome Biblical Commentary* (ur. R. E. Brown – J. A. Fitzmyer – R. E. Murphy), Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1968., 506; Raymond F. COLLINS, *Nadahnuće*, u: *Znanstveni uvod u Bibliju*, Sarajevo – Zagreb, Katolički bogoslovni fakultet – Glas Koncila, 2012., 44.

27 Usp. Harry A. WOLFSON, *Philo*, Cambridge, Mass., I, 1947., 184-188; Raymond F. COLLINS, *Nadahnuće*, u: *Znanstveni uvod u Bibliju* (ur. Raymond E. Brown i dr.), Sarajevo – Zagreb, Katolički bogoslovni fakultet – KS, 2012., 27-28.

28 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 501.

knjige, u koje spadaju i one povijesne, promatrane pod manjim stupnjem nadahnuća jer su hagiografu nisu dane diktatom nego inspiracijom.²⁹ Iako pojedina pisma, kao npr. Izl 17,14; Iz 30,8; Jer 30,2; 36,2 ili Hab 2,2,³⁰ indiciraju božansku naredbu pisanja, ipak nijedna od proročkih ekspresija ne prikazuje ništa više nego piščevu svijest o nadnaravnoj *irupciji* riječi Božje i njenoj naravnoj *erupciji* iz autora unutrašnjeg i vanjskog dinamizma.³¹

Uvjerenje o božanskome podrijetlu starozavjetnih knjiga najistaknutije je potvrđeno i više puta na više mjesta ponovljeno u Novome zavjetu. Među najkarakterističnijim citatima izdvajaju se 2 Pt 1,21 te 2 Tim 3,15-16, gdje glagolski pridjev *theopneustos* znači *božanski nadahnut* pa sam tekst implicira kakav takav ljudski čin, za razliku od 2 Pt 1,21 gdje glagol u pasivu *feromenoi* znači *biti tjeran, gonjen kao brod vjetro*³² pa stoga primarno autorstvo pripisuje Bogu.³³ Osim starozavjetnih, u Novome se zavjetu Knjigom Otkrivenja 1,1-3; 22,7.10.18-19 eksplicitno upućuje na Božje autorstvo knjige, ali i formulom *pismo kaže* u 1 Tim 5,18, *implicite* pridodaje Božje autorstvo evanđelja (usp. Lk 10,7; 2 Pt 3,16).³⁴

Iako sintagma „Bog – tvorac Svetog pisma“ pripada Klementu Aleksandrijskom (usp. *Stromateis*, 1.5), tematikom inspiracije i istinitosti Svetoga pisma bitno su se pozabavili Tertulijan i Augustin.³⁵ Tertulijan je razvio doktrinu Svetoga pisma u kojoj je prvotno istaknuo apologetski stav da u Pismu nema ništa lažno ili prijevorno.³⁶ Iz ovoga negativnoga pristupa Irenej razvija pozitivnu tvrdnju da je Pismo savršeno, tj. da je božanskog, a ne ljudskog autoriteta (usp. Irenaeus, *Adv. Haer.* 2.28,2-3).³⁷ Obojica se slažu u tome da ni jedan

29 Usp. Kohler KAUFMANN, Inspiration, u: *The Jewish Encyclopedia*. Vol. IV. (ur. I. Singer), New York – London, Funk and Wagnalls Co., 1901., 608-609.

30 Usp. Richard F. SMITH, Inspiration and Inerrancy, 500.

31 Usp. „Zaključne misli“ ovoga rada.

32 Usp. Stjepan SENC, *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb, Kr. Hrv.-Slav.-Dalm. zem. vlade, 1910., 976.

33 Usp. Raymond F. COLLINS, Nadahnuće, 28.

34 Usp. *Isto*, 502.

35 Usp. Benno ZUDDIAM, Early Orthodoxy: The Scriptures in Clement of Alexandria, u: *Acta Patristica et Byzantina*, 21.2 (2010.), 257-268.

36 Usp. Jan H. WASZINK, *Quinti Septimi Florentis Tertulliani De Anima*, Leiden, Brill, 2009., pogl. 2.

37 Usp. Wayne E. WARD, Bible, Authority of, u: *Lutterworth Dictionary of the Bible*, Cambridge, The Lutterworth Press, 1990., 113-114; John BEHR, Irenaeus and the Word of God, u: *Studia Patristica*, 36 (2001.), 164-169.

detalj Pisma ne može biti nevažan.³⁸ Za Tertulijana Pismo je također pisana objava Boga.³⁹ Ukratko, Tertulijan i Irenej prvi su teolozi koji su doprinijeli zrenju koncepta inspiracije Svetoga pisma.⁴⁰ Ipak, njihovo tumačenje nije otišlo puno dalje od onoga starozavjetnoga židovskoga jer dok su ovi stari ponajviše inzistirali na diktiranju Pisma, kršćanski su teolozi naglašavali Božji govor pretočen u ljudsko slovo.⁴¹

Augustinovom tvrdnjom da su oba Saveza – i Stari i Novi – napisana od Boga, tj. od Duha Svetoga, nastavilo se definirati istinitost Svetoga pisma u Crkvi. Augustin je zastupao tezu da je Bog taj koji je nadahnuo Pismo, a čovjek je samo pisao pod jakim utjecajem božanskoga nadahnuća.⁴² Augustin Pismo naziva različitim imenima, ali uvijek mu pridaje božanski atribut „Riječ Gospodnja“, „Božanske riječi“, „Božanska obećanja“, „Božja knjiga“, „Sveta knjiga“, „Božansko pismo“, „Sveto pismo“.⁴³ Ono što je dugo vremena zbunjivalo Augustinove suvremenike, ali i kasnije teologe, a vezano je uz nadahnuće Svetoga pisma, jest glagol *dictare*.⁴⁴ Mislilo se da se Augustin ovim terminom približio židovskoj klasičnoj misli, međutim, u Augustinovim kasnijim izlaganjima jasno se razabire da je uloga pisca bila prenijeti i urediti sveti materijal na način koji će se svjediti Bogu.⁴⁵ U daljnjem Augustinovu izlaganju u *De consensu evangelistarum* naglašeno je autorovo sljedbeništvo Duha Svetoga, pod čijim je jakim utjecajem biblijski pisac i prenio sveti materijal.⁴⁶ Međutim, u svojim spisima Augustin je polarizirao božanski i ljudski element do te mjere da se ponekad čini kako je ljudski utjecaj posve

38 Usp. Wayne E. WARD, Bible, Authority of, u: *Lutterworth Dictionary of the Bible*, 164.

39 Usp. Jan H. WASZINK, *Quinti Septimi Florentis Tertulliani De Anima*, 23.

40 Usp. Roger BECKWITH, *The Old Testament Canon of the New Testament Church and Its Background in Early Judaism*, Grand Rapids, Eerdmans, 1986., 22-48.

41 Usp. John N. D. KELLY, *Early Christian Doctrines*, London, ADAM & CHARLES BLACK, 1965., 60-64.

42 Usp. AUGUSTINUS, *De consensu evangelistarum* – The Harmony of the Gospels, 1.35,54, u: [http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0354-0430,_Augustinus,_De_Consensu_Evangelistarum_Libri_Quatuor_\[Schaff\],_EN.pdf](http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0354-0430,_Augustinus,_De_Consensu_Evangelistarum_Libri_Quatuor_[Schaff],_EN.pdf).

43 Usp. *Isto*.

44 Usp. James M. SAWYER, The History of the Doctrine of Inspiration From the Ancient Church Through the Reformation, u: <https://bible.org/article/history-doctrine-inspiration-ancient-church-through-reformation>.

45 Usp. *Isto*.

46 Usp. AUGUSTINUS, *De consensu evangelistarum. The Harmony of the Gospels*, 1.35,54, u: www.ccel.org/ccel/schaff/npnf106.html.

zanemario naspram božanskoga i obrnuto, kako je božanski autoritet posve zatomio u korist ljudskoga pristupa pisanju riječi Božje. Iz toga je razloga Augustinov komentator Andries Derk Polman, kako bi balansirao između ta dva Augustinova ekstremiteta, zaključuje: Biblija je oboje i ekskluzivni uradak Duha Svetoga i, u isto vrijeme, rad biblijskoga pisca.⁴⁷

Ono što je zbunjivalo ranu, a držalo na oprezu skolastičku Crkvu bila je manihejska zabluda o dva autora (dva božanstva) dviju ekonomija spasenja, tj. one starozavjetne i one novozavjetne. Kako bi se ogradila od bilo kakvoga manihejskoga utjecaja, Crkva skolastike ne govori o autoru nego o uzročniku ekonomija dvaju Saveza.⁴⁸ Prvu jasnu napomenu o Bogu kao literarnome autoru Svetoga pisma izložio je još Grgur Veliki u uvodnoj prefaciji *Moralia in Iob*.⁴⁹ Ipak, koncili i u Lionu i u Firenci više su inzistirali na tome da je Bog pokretač dviju ekonomija spasenja negoli da je izravan uzročnik biblijskih knjiga.⁵⁰ Tek je Prvi vatikanski sabor iznio posve jasan stav o bogoduhosti Svetoga pisma, a kasnije i ostali papinski dokumenti, među kojima je značajan onaj Leona XIII. *Providentissimus Deus*, koji se suprotstavio teorijama Sixta iz Siene, L. Lesiusa, J. Jahna i D. Haneberga po kojima je pojedini biblijski tekst bio napisan isključivo ljudskom inspiracijom pa tek kasnije potvrđen Duhom Svetim preko crkvenoga autoriteta, naučavajući da Duh Sveti ne bi bio autor Pisma da u samome procesu njegova stvaranja nije utjecao na piščev intelekt, volju i njegove sposobnosti pisanja.⁵¹ Istom se enciklikom papa Leon XIII. osvrnuo i na intelektualističko dijeljenje Svetoga pisma na religioznu i profanu istinu koju je prvotno izložio Mauri-

47 Usp. James M. SAWYER, *Isto*; Andries D. R. POLMAN, *The Word of God According to St. Augustine*, Grand Rapids, Eerdmans, 1961., 43-44.

48 Usp. Wilfrid HARRINGTON, *Uvod u Bibliju* (prijevod s engleskog: Mato Zovkić), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1977., 55-57; Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 503.

49 Usp. ST. GREGOY THE GREAT, *Morals on the Book of Job with Notes and Indices*, u: <http://www.lectionarycentral.com/gregorymoralaiindex.html>.

50 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 503.

51 Usp. Henry SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol. I, St. Louis – London, Herder Book Co, 1923., 128-143; LEON XIII, *Providentissimus Dues*, Encyclical of Pope Leo XIII on the Study of Holy Scripture, u: http://w2.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_18111893_providentissimus-deus.html; R. De VAUX, *Znanost i vjera u proučavanju Biblije*. Otac Lagrange, u: *Svesci*, 11 (1968.), 14-21; O. LORETZ, *Das Ende der Inspirations-Theologie*, Stuttgart, KBW, 1974., 29-55.

ce d'Hulst, a kasnije razradio Henry Newman.⁵² Nasuprot ovome redukcionističkom tumačenju Svetoga pisma, papa Leon XIII. podcrtao je stav Crkve kojom je Duh Sveti utjecao na um, volju i sposobnosti svetih pisaca tako da su samo ono što je on zapovijedao ispravno shvatili i prikladno izrazili kao nezabludivu istinu.⁵³ I papa Benedikt XV. u enciklici *Spiritus Paraclitus* kritizira one koji razdvajaju vjerske stvari od onih profanih.⁵⁴ Konačno, Pio XII. u *Divino Afflante Spiritu* uz Boga kao autora Svetoga pisma pridaje i piscu izvoran doprinos u njegovoj izradi.⁵⁵ Prema istraživanju Richarda Smitha, naglasak na ljudskome autorstvu, uz onaj božanski, karakteristika je moderne teologije čime se ranija nije bavila.⁵⁶

2.1. Protestantska doktrina o nadahnuću i istinitosti Svetoga pisma

Biblija je vrlo šutljiva kada je u pitanju i ljudski čimbenik u njezinu stvaralaštvu pa u proročkome kontekstu pisca predstavlja više kao prijenosnika negoli aktivna činitelja.⁵⁷ Sve do renesanse i reformacije refleksije o prirodi inspiracije bile su sporadične (npr. Toma Akvinski nije napisao ni jedan poseban traktat o inspiraciji Svetoga pisma).⁵⁸ Kronološko nasljeđe u svećeničkoj predaji, kao i u onoj deutereonomističkoj, koju je 1990. godine Jeremy Hughes podijelio na mit i povijest,⁵⁹ u teološkim promišljanjima Erica Donalda Hirsha,⁶⁰ Archibalda A. Hodgea i Benjamina B. Warfielda⁶¹ dodatno je doprinjela razradi protestantske misli o biblijskoj istini.

Sustavne protestantske teološke postavke o prirodi Svetoga pisma mogu se podijeliti u četiri glavne teorije nadahnuća. Najdo-

52 Vidi daljni tekst.

53 Usp. Mato ZOVKIĆ, Saborska nauka o nadahnuću i istini Svetog pisma, u: *Svesci*, 30 (1977.), 91-100, ovdje 92.

54 Usp. *Isto*, 93.

55 Usp. ENCHIRIDION BIBLICUM, *Documenta ecclesiastica Sacrum Scripturam spectantia*, Romae, 1965., 556.

56 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 503.

57 Usp. *Isto*.

58 Usp. *Isto*, 505.

59 Usp. Jeremy HUGHES, *Secrets of the Time: Myth and History in Biblical Chronology*, JSOT-sup 66, Sheffield, JSOT Press, 1990.

60 Eric D. HIRSCH (Jr.), *Validity in Interpretation*, Yale, New York, 1967.; vidi također Eric D. HIRSCH (Jr.), *The Aims of Interpretation*, Chicago, University of Chicago, 1976.

61 Archibald A. Hodge – Benjamin B. Warfield, *Inspiration*, Grand Rapids: Baker, 1979.

minantnija je ona Lutherova i Calvinova tradicionalna teorija diktiranja koju su ponajviše zastupali protestanti 16. i 17. stoljeća.⁶² Ova teorija Boga smatra jedinim autorom Svetoga pisma koji se poslužio piscem kao instrumentom prijenosa božanske poruke (usp. Jr 30,2 i 2 Tim 3,16-17). Prema ovoj rigidnoj teoriji *diktacije*, Bog ne samo da je piscu iskomunicirao ideje nego i riječi Pisma. Teoriji *diktacije* uskoro se usprotivila moderna *dinamička teorija inspiracije* koja apostrofira početni, kontinuirani i završni kontakt Boga sa svetim piscem.⁶³ Novo-ortodoksno gledište, koje zastupaju protestantski skolastici Emil Brunner, Paul Tillich, te Soren Kirkegaard i Karl Barth (o ovome potonjem još se uvijek vodi rasprava),⁶⁴ promatra Bibliju ne kao riječ Božju nego kao medijatora ili svjedoka utjelovljene Riječi – Krista. Treća dominantna teorija nazvana je *limitiranom* ili *parcijalnom inspiracijom*. Ona vidi Pismo kao primarni *locus* inspiracije uz minimalan ljudski doprinos.⁶⁵ Konačno, četvrta teorija, tzv. *potpuna* ili *verbalna inspiracija*, jest ona koja smatra da je svaka riječ u Bibliji nadahnuta, tj. da je svaka svetopisamska riječ Božja riječ ili *theopneustos* (usp. 2 Tim 3,16-17).⁶⁶ Ovoj teoriji suprotstavlja se Dewey M. Beegle tvrdeći da se sam fenomen Svetoga pisma protivi ovoj afirmaciji te da fluidni krajevi kanona ne dopuštaju takvu perspektivu.⁶⁷

Protestantska teologija o inspiraciji 20. stoljeća bavi se dvama pitanjima: tko je primarni, a tko sekundarni *locus* inspiracije.⁶⁸ Tako

62 W. F. FARRAR, *History of interpretation*, Macmillan and Co, London, 1886., 339; James BARR, *Fundamentalism*, London, S.C.M. Press, 1977., 334.

63 Usp. Randall BASINGER – David BASINGER, Inerrancy, Dictation and the Free Will Defence, u: *The Evangelical Quarterly*, 55 (1983.), 177-180.

64 Usp. Bruce MCCORMACK, *Karl Barth's Critically Realistic Dialectical Theology: Its Genesis and Development 1909 – 1936*, Oxford, Oxford University Press, 1997., 24-28.

65 Usp. Norman GEISLER, *A General Introduction to the Bible*, Chicago, Moody, 1968., 53; Robert YOUNG, *Analytical Concordance to the Holy Bible*, London, Lutterworth Press, 1965., Introduction.

66 Usp. Wayne A. GRUDEM, *Scripture's Self-Attestation and the Problem of Formulating a Doctrine of Scripture*, u: *Scripture and Truth* (ur. D. A. Carson – J. D. Woodbridge), Grand Rapids, Bakker, 1992., 19-59; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration in Light of 2 Timothy 3:16a and 2 Peter 1 :20,21*, Montréal, Université de Montréal, 1998., 319-320.

67 Usp. Dewey M. BEEGLE, *Scripture. Tradition and Infallibility*, Grand Rapids: Eerdmans, 1973., 34ss., 128.

68 Usp. William J. ANGELL, Bible, Authority of, u: *Lutterworth Dictionary of the Bible*, (ur. Watson E. Mills), Cambridge, The Lutterworth Press, 1990., 112-115.

Beegle smatra da je primarni *locus* sam pisac, dok je sekundarni *locus* sveti tekst. Isto tako, Beegle razlikuje primarnu i sekundarnu objavu. Primarna bi bila izravna, temeljna spoznaja koju pisac prima, dok bi sekundarna bila racionalna kolaboracija s onom primarnom.⁶⁹ Jedna od ozbiljnih protestantskih primjedbi Beeglu jest da ne elaborira odnos između ovih dviju objava prema kojima bi svaka imala svoj *locus* inspiracije, što je protuslovno 2 Pt 1,20-21. Stari zavjet koji broji mnoge varijabilnosti književnih vrsta nema razlike u prirodi inspiracije koju su nadahnuti pisci iskusili.⁷⁰ Uz Beegla, koji promatra inspiraciju autora, teksta i čitača Pisma kao izvorni *loci* inspiracije,⁷¹ protestantski teolozi 20. stoljeća razrađuju različite teorije o inspiraciji. Tako Gerrit. C. Berkouwer zastupa tekstualnu inspiraciju prema kojoj je *locus* inspiracije Pismo.⁷² Na istoj je liniji i Clark H. Pinnock kao predstavnik *socijalne inspiracije* prema kojoj je *locus* inspiracije cjelokupan proces izrade Pisma.⁷³ U tom kontekstu William Angell uspoređuje misterij utjelovljenja riječi Božje u Isusu Kristu s misterijem utjelovljenja riječi Božje u Pismu.⁷⁴ Za razliku od Berkouwera, Ralph Earle zastupa *misleni inspiraciju* po kojoj piščeve misli zauzimaju *locus* inspiracije.⁷⁵ Slično razmišlja i William J. Abraham koji, zastupajući *afektivnu inspiraciju*, smatra da je *locus* inspiracije u nadnaravnome utjecaju koji se dogodio biblijskome piscu.⁷⁶ I Kern Robert Trembath smatra da je *locus* inspiracije nadnaravni utjecaj koji je iskusio biblijski čitač.⁷⁷ Između ovih dviju teorija Pisma i osobe našla se i *tekstualno-personalna* teorija

69 Usp. Dewey M. BEEGLE, *Scripture. Tradition and Infallibility*, 128.

70 Usp. Isto; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration in Light of 2 Timothy 3:16a and 2 Peter 1 :20.21* (Diss.), Montréal, Université de Montréal, 1998., 341-343.

71 Usp. Isto, 319-320.

72 Usp. Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories*, 341-343.

73 Usp. Clark H. PINNOCK, *The Scripture: Principle*, San Francisco, Harper and Row, 1984., 22ss.; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320.

74 Usp. William J. ANGELL, *Bible, Authority of*, 114.

75 Usp. Ralph EARLE, Further Thoughts on Biblical Inspiration, u: *Journal of the Evanaelical Theoloical Society*, 6 (1963.), 7-17; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320.

76 Usp. William J. ABRAHAM, *Divine Inspiration and the Limits of Historical Criticism*, Oxford, Oxford University Press, 1982.

77 Usp. Kern R. TREMBATH, *Divine Revelation*, Oxford, New York, 1991.; usp. Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320.

inspiracije Millarda J. Ericksona prema kojoj su podjednako i autor i Pismo *loci* inspiracije, dok teorija o *osobnoj inspiraciji* Carla F. H. Henrya stavlja Pismo kao primarni, a biblijskog autora kao sekundarni *locus* inspiracije.⁷⁸ Charles H. Kraft, međutim, promatra inspiraciju kao neizravnu samoobjavu u ljudskome susretu, a *locus* inspiracije vidi u susretu dviju ljudskih osoba.⁷⁹ Edward W. Goodrick zastupa sadržajnu inspiraciju prema kojoj je značenje Svetoga pisma *locus* inspiracije.⁸⁰ U svojim teološkim razmišljanjima Paul K. Jewett smatra da je inspiracija vođica biblijskih pisaca, tj. da je *locus* božanska vođica koja je upravljala mišlju nadahnuta pisca.⁸¹ Konačno, Donald G. Bloesch smatra da su *loci* inspiracije autor, tekst i prvotni čitač ili redaktor.⁸²

Protestantska suvremena teološka misao posebno je usredotočena na zajednicu vjernika koji posadašnjuju i oživljavaju biblijsku riječ.⁸³ To sve čini preko Duha Svetoga koji izliva svoj vječni život u Crkvu.⁸⁴ Moderna protestantska teologija o nadahnuću oslanja se dakle na relaciju nadnaravnoga koje se, djelovanjem Duha Svetoga nastavlja u naravnome i pritom „pomaže Crkvi u vjernom tumačenju Božje drame i njezinu svakodnevnom prakticiranju“.⁸⁵

78 Usp. Carl F. H. HENRY, *Confessions of a Theologian*, Waco, Word, 1986.; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320; Millard J. ERICKSON, A New Look at Various Aspects of Inspiration, u: *Bethel Seminary Journal*, 25/1 (1966.), 16-26.

79 Usp. Charles H. KRAFT, *Christianity in Culture*, Maryknoll, Orbis, 1979.; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320.

80 Usp. Edward W. GOODRICK, *Is My Bible the Inspired Word of God?*, Portland: Multnomah, 1988.; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320.

81 Usp. Paul K. JEWETT, *God. Creation and Revelation*, Grand Rapids, Eerdmans, 1991.; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320.

82 Usp. Donald G. BLOESCH, *Holy Scripture: Christian Foundations*, Downers Grove, InterVarsity, 1994.; Patrick E. MURPHY, *Contemporary Evangelical Theories of Biblical Inspiration*, 319-320.

83 Usp. Justo L. GONZALES, *Manana – Christian Theology from a Hispanic Perspective*, Nashville, Abingdon Press, 1990., 87.

84 Usp. Walter BRUEGGEMANN, *The Book that Breathes New Life: Spiritual Authority and Biblical Theology*. Minneapolis, Fortress Press, 2005., 23ss.

85 Monika BAJIĆ, *Živa Riječ, Kairos – Evangeoski teološki časopis*, XI. (2017.), 91-100, ovdje 98.

2.2. Katolička doktrina o nadahnutosti Svetoga pisma⁸⁶

Sintagma „božansko nadahnuće“ Svetoga pisma, prema katoličkome bibličaru Richardu F. Smithu, označava poseban božanski utjecaj na ljudskoga pisca, gdje se pri pisanju Bog smatra pravim autorom biblijskih knjiga.⁸⁷ S katoličkoga gledišta, božansko nadahnuće Biblije, u užem smislu riječi, jest nadnaravni misterij. Stoga se radi o realitetima koji nikada ne mogu biti posve razumljeni, razložima potkrijepljeni, pa prema tome apsolutno prihvaćeni i rasvijetljeni u ljudskim razumskim okvirima.⁸⁸

Kada je riječ o nadahnuću Biblije, katolička teološka misao prepoznaje i božanski i ljudski čin stvaranja svetoga teksta. Međutim, ta dva čina, koja su po svojoj ulozi aktivna, nisu na istoj razini. Postoji tzv. *instrumentalna subordinacija* ljudskoga čina prema onome božanskome (usp. Dj 4,25; 2 Pt 1,21).⁸⁹ U katoličkome biblijsko-teološkome duhu stvarale su se dakle određene restrikcije nadahnutosti Svetoga pisma od kojih su neke stavljene na Indeks Crkve kao ona François Lenormanta koji je zastupao teoriju da se nadahnuća tiču isključivo „res fidei et morum“, tj. stvari vjere i morala.⁹⁰ Lenormantovu matricu „res fidei et morum“ proširuje kardinal Newman smatrajući kako, osim stvari vjere i morala, Biblija sadrži i povijesne istine, ali ne i one strogo znanstvene.⁹¹ Maurice d’Hulst na temelju Newmanove teorije razrađuje pitanje nadahnuća na dva bitna svojstva: opseg i učinak nadahnutosti Svetoga pisma, dajući

86 Sustavna katolička znanost o nadahnuću Svetoga pisma od početka 19. st. pa naovamo nalazi se u: Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, u: *The Jerome Biblical Commentary* (ur. R. E. Brown – J. A. Fitzmyer – R. E. Murphy), Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1968., 499-514; Raymond F. COLLINS, *Nadahnuće, Znanstveni uvod u Bibliju* (ur. Raymond E. Brown i dr., prijevod s engleskoga: Darko Tomašević – Marinko Antolović), Sarajevo – Zagreb, Katolički bogoslovni fakultet – Kršćanska sadašnjost, 2012., 23-44; Celestin TOMIĆ, *Pristup Bibliji*, Zagreb, Provincijalat franjevača konventualaca, 1986., 111-139; James T. BURTCHAEILL, *Catholic Theories of Biblical Inspiration since 1810: A Review and Critique*, Cambridge, Cambridge University Press, 1969. Vidi također Henry SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol. I, St. Louis – London, Herder Book Co, 1923.

87 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 500.

88 Usp. *Isto*.

89 Usp. *Isto*, 504.

90 Usp. François LENORMANT, *Les origines de l’histoire d’après la Bible et les traditions des peuples orientaux*. Paris, Maisonneuve frères et Leclerc, 1884., 120, 160, 204.

91 Usp. H. SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol I, 129; Celestin TOMIĆ, *Pristup Bibliji*, Zagreb: Provincijalat franjevačkih konventualaca, 1986., 116.

pritom neujednačenu važnost biblijskim tekstovima.⁹² Za razliku od d'Hulsta, Marie-Joseph Lagrange razvija nov pristup nadahnuću tzv. *verbalnom inspiracijom*. Temeljeno na tomističkome teoretiziranju, verbalno nadahnuće ticalo bi se kooperacije Boga s djelima svojih stvorova.⁹³ Prema Lagrangeu, važnije je to što sveti pisac naučava nego što piše, a pisac naučava ono što kategorički tvrdi.⁹⁴ Ono što on naziva *genre littéraire*, kao što su parabole, gdje se ništa ne tvrdi o stvarnosti, ponajviše služi kao temelj moralnim poukama.⁹⁵ Tako se može reći da Biblija sadrži i sekundarne elemente koji, prema Lagrangeu, predstavljaju zaodjevenu istinu, dok povijesni događaji bivaju razumljeni *secundum apparentiam*, što naizgled predstavlja povijesnu istinu (npr. Noa i Abraham predstavljaju povijesne likove, ali vrijeme od Noe do Abrahama ne predstavlja povijesnu činjenicu).⁹⁶ Na ovoj matrici Franz von Hummelauer razlikuje biblijske istine priča, parabola, mitova, religijske povijesti, popularne tradicije, proročkih i apokaliptičkih pripovijesti od apsolutne biblijske istine, koju također razlikuje od znanstvene istine.⁹⁷ Dakle, glavna usmjerenja katoličkih egzegeta početkom 20. st. bila su ograničena na restrikciju inspiracije i inercije, tj. nadahnuća i njegova učinka, te distinkciju apsolutne i relativne istine, tj. činjenične biblijske istine i one koja se nalazi u književnim vrstama (priče, parabole itd.).⁹⁸

Glavni dokument o nadahnuću iz ovoga perioda teoloških opservacija jest enciklika pape Leona XIII. *Providentissimus Deus* iz 1893. godine, koja o determiniranosti nadahnuća Svetoga pisma naučava: Glavni dokument o nadahnuću iz ovoga perioda teoloških opservacija jest enciklika pape Leona XIII. *Providentissimus Deus* iz 1893. godine, koja o determiniranosti nadahnuća Svetoga pisma naučava da *Deus excitavit sacros scriptores – Bog je potaknuo svete pisce; Deus movit sacros scriptores – Bog je pokrenuo svete pisce;*

92 Usp. Maurice D'HULST, *La Question Biblique*, Paris, Librairie Ch. Poussiègue, 1893., 23ss.

93 Usp. H. H. SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol. I, 131.

94 Usp. Marie-Joseph LAGRANGE, *La Méthode Historique*, Paris, Librairie Victor Lecoffre, 1904., 93.

95 *Isto*, 185; usp. H. H. SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol. I, 131.

96 Usp. H. H. SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol. I, 132.

97 Usp. Franz von HUMMELAUER, *Exegetisches zur Inspirationsfrage. Mit besonderer Rücksicht auf das Alte Testament*, Freiburg, Herdersche Verlagshandlung, 1904., 32ss.

98 Usp. H. H. SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol. I, 133.

Deus astitit sacros scriptores – Bog je stajao uz svete pisce... „ut ea omnia eaque sola, qua ipse iuberet“ – *da sve ono, i samo ono, što je sam zapovijedio...*; „recte mente conciperent“ – *ispravno pameću shvate*; „et fideliter conscribere vellent“ – *i pouzdano izaberu*; „et apte infalibili veritate exprimerent“ – *te prikladno nepokolebljivom istinom predstave*.⁹⁹ Enciklika također doktrinira tvrdnju da nema kontradikcije između Biblije i prirodnih znanosti kao ni između Biblije i povijesti. Iz toga proizilazi da božansko nadahnuće ne uključuje samo „res fidei et morum“ nego cijelo Sveto pismo.¹⁰⁰ Površno tumačenje Enciklike kao i pitanje primarnih i sekundarnih elemenata u Bibliji te implicitnih citata i aplikacije književnih vrsta dodatno je nadopunjeno u enciklici Benedikta XV. *Spiritus Paraclitus* iz 1920.¹⁰¹ Međutim, teološko-biblijska promišljanja o nadahnutosti Svetoga pisma nastavila su se i nakon ovih dviju enciklika. Još je ranije Johann Baptist Franzelin, na koga se papa Leon XIII. izdašno oslanjao pri izradi enciklike *Providentissimus Deus*,¹⁰² iznio svoje tumačenje nadahnuća koje se zasniva na platformi formalnog i materijalnog objekta Svetoga pisma. Na formalni objekt, tj. na strukturu sadržaja utjecao je Duh Sveti dok je materijalni objekt, tj. tekst kao verbalna ekspresija, djelo samoga pisca.¹⁰³ Teoriju kardinala Franzelina kritizirao je Maurice Pierre Benoit koji je smatrao pogrešnom Franzelinovu metodologiju po kojoj je prvo proučavao što znači za Boga biti autor svetoga teksta, zatim što za pisca znači biti suautor i, konačno, što je onda Sveto pismo kao knjiga po sebi.¹⁰⁴ Površna podjela na formalno i materijalno opteretila je Franzelinovu teoriju po kojoj je došlo do identifikacije nadahnuća i objave¹⁰⁵ jer je formalni objekt pridodan Duhu Svetomu pa prema tome teksto-

99 Usp. LEON XIII., *Litterae encyclicae De studiis Scripturae Sacrae*, u: http://w2.vatican.va/content/leo-xiii/la/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_18111893_providentissimus-deus.html.

100 Usp. Henry H. SCHUMACHER, *A Handbook of Scripture Study*. Vol. I, 133.

101 Usp. *Isto*.

102 Usp. Robert L. FASTIGGI, *Communal or Social Inspiration A Catholic Critique*, u: *Letter and Spirit*, 6 (2010.), 247-263, ovdje 248, bilj. 7.

103 Usp. Celestin TOMIĆ, *Pristup Bibliji*, 117; Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 506; Louis BILLOT, *De inspiratione Sacrae theologica disquisitio*, Rome, 1929., 63-66.

104 Usp. Paul SYNAVE – Pierre BENOIT, *Prophecy and Inspiration* (trans. A. Dulles – T. Sheridan), New York, Desclée, 1961., 100-103.

105 Usp. Raymond F. COLLINS, *Nadahnuće*, 37; Paul SYNAVE – Pierre BENOIT, *Prophecy and Inspiration*, 100-103.

vi koji ne sadrže ovaj božanski formativ ne mogu biti ni nazvani svetima.¹⁰⁶ Za razliku od Franzelina, Eugene Lévesque iznjedruje tezu po kojoj je nadahnuće usmjereno transmisiji ili komunikaciji istine, ali nikako zaposjedanju cjelokupne istine.¹⁰⁷ Kako bi istina bila komunicirana u knjigama Svetoga pisma, ponajprije mora biti zadobivena nadahnućem bilo prirodnim bilo natprirodnim putem.¹⁰⁸ Kada je zadobivena istina, nadahnuće utječe na svetoga pisca kako je zapravo iskomunicirati svijetu.¹⁰⁹ Drugim riječima, inspiracija je *usredotočujuća*, a nikako *prosvjetljavajuća*.¹¹⁰ Ova temeljna Lévesqueova teorija prihvaćana je i razrađivana dalje od njegova učenika C. Cretsa, kao i T. Calmesa, E. Merkelbacha i C. Pescha.¹¹¹ Već spomenuti Marie-Joseph Lagrange, prema kojemu je nadahnuće prvotno božansko prosvjetljenje svetopišćeva intelekta i po kojemu pisac u višem, jasnijem i čišćem svjetlu prosuđuje ideje koje trebaju biti iskomunicirane, imao je svoje kasnije sljedbenike kao što su J. Vosté, A. Bea, H. Höpfl i L. Leloir,¹¹² ali i oponente kao što je bio Benoit, vjerujući da Lagrange dijeli spekulativni intelekt (što iskomunicirati) od onoga praktičnoga (kako iskomunicirati), dok Benoit inzistira na oba jer u kompoziciji svetih knjiga simultanom suradnjom spekulativnog i praktičnog intelekta te njihovom interakcijom i modifikacijom nastao je biblijski tekst.¹¹³ U svemu ovome Bog je bio izvorni uzrok Pisma ne usmjeravajući samo operacije praktično-

106 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 506.

107 Usp. Eugene LÉVESQUE, *Essai sur la Nature de l'inspiration des Livres saintes*, u: *Revue des Facultés Catholiques de l'Ouest (Angers)*, V (1895. – 1896.), 205-210; Francis E. GIGOT, *General Introduction to the Study of the Holy Scripture*, New York, Aeterna Press, 2014., 3.2§.

108 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 506.

109 Usp. Thomas CALMES, *Qu'est-ce que l'Écriture Sainte?*, Paris, Bloud et Cie., 1899., 23-24; James T. BURTCHAELL, *Catholic Theories of Biblical Inspiration*, 132.

110 Usp. Richard F. SMITH, „*Inspiration and Inerrancy*“, 508.

111 Usp. *Isto*. Vidi: Thomas CALMES, *Qu'est-ce que l'Écriture Sainte?*, 23; Enri MERKELBACH, *L'inspiration des divines Écritures*, Liège Arras, Dessain Brunet, 1913., 10-14; Christian PESCH, *De inspiratione Sacrae Scripturae*, Freiburg, Herder, 1906., 410-429.

112 Usp. Raymond F. COLLINS, *Nadahnuće*, 37-38; Marie-Joseph LAGRANGE, *La Méthode Historique*, str. 93; Jacques-M. VOSTÉ, *De divina inspiratione et veritate Sacrae Scripturae*, Romae, 1932., 50-61; Augustin BEA, *De Scripture Sacrae inspiratione*, Romae, 1935., 50-53; James T. BURTCHAELL, *Catholic Theories of Biblical Inspiration*, 255-256.

113 Usp. Pierre BENOIT, *Aspects of Biblical Inspiration* (English translation), Chicago, Priory Press, 1965., 96-101.

ga uma nego prosvjetljavajući djelovanje i onoga spekulativnog.¹¹⁴ Benoit je božanski utjecaj na spekulativni um nazvao *objavom*, dok božanski utjecaj na praktični um pisca naziva *inspiracijom*.¹¹⁵ Ovoj teoriji suprotstavio se Richard Smith tvrdeći da je inspiracija posve mašnji božanski utjecaj na ljudski intelekt biblijskoga pisca – i onaj spekulativni i onaj praktični.¹¹⁶ Konačno, Smith smatra da sveti pisac božanske ideje nije dobivao samo izravnim božanskim posredstvom nego i preko zajednice izabranoga naroda, kojoj je objava bila dostupna.¹¹⁷ Nezadovoljan jednom od teorija nadahnuća, Karl Rahner dao je svoju vlastitu formulaciju Božje aktivnosti prikazanu trima klasifikacijama. Prva prethodi svakom ljudskom utjecaju i aktivnosti, kao npr. stvaranje. Druga prethodi ljudskoj aktivnosti i po sebi je uključuje, ali ju ova ljudska sebi ne prisvaja. Treća prethodi ljudskoj aktivnosti i uključuje ljudsku akciju, ali ovaj ju put ova ljudska prisvaja kao svoju pa biva autentično ljudska, ali se opet pripisuje Bogu jer mu u osnovici i pripada.¹¹⁸ Ovoj zadnjoj kategoriji pripada božansko nadahnuće po kojemu Božja volja uključuje *Krista-Osobu* i *Krista-Zajednicu vjernika* ili Crkvu po kojoj Bog prisvaja određene događaje u ljudskoj povijesti kao svoje.¹¹⁹ Prema tome, Rahner nadahnuće Svetoga pisma definira kao „uzročnost od strane Boga u odnosu na Crkvu, ukoliko se odnosi na Bibliju koja je konstitutivni element Crkve“.¹²⁰ Rahner, dakle, svoju doktrinu temelji na osnovnoj tvrdnji, a to je da je Sveto pismo od početka knjiga Crkve koja može svjedočiti o njezinoj nadahnutosti zbog toga što joj po prirodi stvari pripada.¹²¹ Rahnerova teza jest da Sveto pismo treba biti priznato kao temeljna knjiga Crkve jer joj je dano da bi bilo tumačeno preko

114 Usp. Wilfrid J. HARRINGTON, *Uvod u Bibliju*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1977., 82; James T. BURCHAEILL, *Catholic Theories of Biblical Inspiration*, 255.

115 Usp. Pierre BENOIT, *Aspects of Biblical Inspiration*, 96-101.

116 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 508-509.

117 Richard Smith donosi osam točaka kojima obrazlaže manjkavosti Benoitove teorije, ali i onih prijašnjih. Vidi: *Inspiration and Inerrancy*, 508-509.

118 Usp. W. HARRINGTON, *Uvod u Bibliju*, 57-65; Karl RAHNER, Über die Schriftinspiration, u: *Zeitschrift für Katholische Theologie*, 78 (1956.), 137-168.

119 Usp. Richard F. SMITH, *Inspiration and Inerrancy*, 506-507.

120 W. HARRINGTON, *Uvod u Bibliju*, 61.

121 Usp. Karl RAHNER, *Inspiration in the Bible* (English translation), New York, Herder and Herder, 1961., 37-38.

nje, kako bi bilo posadašnjeno u svojoj vlastitoj prirodi preko nje.¹²² Premda je riječ “autor” kod Rahnera uzeta kao analogan pojam, Bog je autor Svetoga pisma jer utjecati na Bibliju kao knjigu može samo njezin autor u pravome smislu riječi.¹²³ Rahner stoga smješta nadahnuće u oblik “božanskoga impulsa” koji se spojio s božanskom voljom osnivanja Crkve. Taj impuls uvijek doseže mislenu, voljnu i duhovnu dimenziju čovjeka.¹²⁴ Konačno, nadahnuće je za Rahnera dio božanskoga vodstva i zaštite Crkve, koja posjeduje Sveto pismo kao neprekinut element svojega izvornoga samoizražaja.¹²⁵

Rahner je imao velik utjecaj na J. L. McKenzieja koji je nadahnuće tumačio kao kolektivnu karizmu, a svete knjige kao djelo cijele zajednice.¹²⁶ Njegov je opis nadahnuća Robert Fastiggi sveo na četiri glavne točke. Prvo, većina biblijskih knjiga ima više autora ili više „ruku“ koje su radile na nadahnutome tekstu. Drugo, biblijski tekstovi više su „kompilacije“ negoli „knjige“ u suvremenome smislu riječi. Treće, neke biblijske knjige, pogotovo knjige Petoknjižja, rezultat su dugotrajna procesa prepričavanja ili usmene predaje. Četvrto, svako biblijsko djelo na kojemu je radilo više redaktora jest nadahnutu podjela karizmi, po kojoj je svaki na svoj način doprinio izvornosti knjige koja postoji u Crkvi.¹²⁷ McKenziejev socijalni karakter nadahnuća Svetoga pisma ujedno je i karizma Crkve, ne samo svetih pisaca.¹²⁸ Dakle, prema McKenzieju, nadahnuće je izričaj riječi Božje ili izravan mistični uvid u svjesnost božanske stvarnosti koji, kada ga čita ili izgovori glasnogovornik zajednice, biva posebno tretiran jer kada čitač ili glasnogovornik Crkve govori, on tada ne govori iz svoje vlastite pobude ili osobnog iskustva Boga nego po vjeri i predaji u kojima se događa njegovo iskustvo, a bez kojih to iskustvo ne bi imalo smisla.¹²⁹ McKenziejevu postulaturu „socijalne inspiracije“ kritizirao je Robert L. Fastiggi u okviru četiri problema.

122 Usp. *Isto*, 48.

123 Usp. *Isto*, 56.

124 Usp. *Isto*, 57.

125 Usp. *Isto*, 65.

126 Usp. John L. MCKENZIE, The Social Character of Inspiration, u: *Catholic Biblical Quarterly*, 24 (1962.), 115-124; W. HARRINGTON, *Uvod u Bibliju*, 65-69.

127 Usp. Robert L. FASTIGGI, Communal or Social Inspiration A Catholic Critique, 253-254.

128 Usp. John L. MCKENZIE, The Social Character of Inspiration, 119.

129 Usp. John L. MCKENZIE, The Social Character of Inspiration, 121.

Prvo, socijalni koncept nadahnuća potkopava nadahnuće kao karizmu Duha Svetoga koju su primili isključivo sveti pisci.¹³⁰ Drugo, socijalni koncept nadahnuća potkopava normativan karakter pisane riječi Božje za Crkvu po kojoj Crkva, ako bi bila „riječ Božja“,¹³¹ ne može služiti samoj sebi.¹³² Treće, socijalni koncept nadahnuća potkopava razlike u konceptu božanske objave i *depositum fidei* ili poklada vjere, što u Crkvi nije isto jer postoji razlika između riječi Božje sadržane u Pismu i Tradiciji i poklada vjere u Učiteljstvu koje ju čuva i tumači.¹³³ Četvrto, socijalni koncept nadahnuća miješa biblijske autore koji su bili nadahnuti Duhom Svetim i Učiteljstvo koje je zaštićeno i vođeno Duhom Svetim.¹³⁴

Problematika i Rahnerova i McKenziejeva koncepta nadahnuća leži u nejasnoj distinkciji nadahnuti pisca koji piše riječ Božju i crkvenoga oca koji propovijeda i naučava vjeru. To pomanjkanje razlike prvoga reducira na status crkvenoga učitelja, a drugoga uzdiže na status nadahnutoga autora.¹³⁵ Crkva, naime, nikada nije stavila na istu razinu Učiteljstvo i božanski nadahnite pisce niti je ikada nepogrešivost identificirala s objavom jer učiteljska zaštita i vodstvo Duhom Svetim nije jednako što i božansko nadahnuće.¹³⁶ To je i dovelo Michaela Nicolaua i Joachima Salavaerrija da u *Sacrae Theologiae Summa* jasno istaknu razliku objave kao govora ili riječi Božje i nadahnuća kao utjecaja Duha Svetoga na autore Svetoga pisma te djelo Duha Svetoga u nadahnuću autora svetih knjiga i nezabludivu asistenciju Duha Svetoga na Učiteljstvo.¹³⁷

130 Usp. Robert L. FASTIGGI, *Communal or Social Inspiration A Catholic Critique*, 256; Albert Cardinal VANHOYE, *The Reception in the Church of the Dogmatic Constitution, Dei Verbum*, u: *Opening Up the Scriptures*, Joseph Ratzinger and the Foundations of Biblical Inspiration edited by José Granados, et al., Grand Rapids, Erdmans, 2008., 117.

131 Usp. John L. MCKENZIE, *The Social Character of Inspiration*, 123.

132 Usp. Robert L. FASTIGGI, *Communal or Social Inspiration A Catholic Critique*, 259.

133 Usp. *Isto*, 260.

134 Usp. *Isto*, 261.

135 Usp. *Isto*.

136 Usp. *Isto*.

137 Usp. Michaela NICOLAU – Joachim SALAVAERRI, *Sacrae Theologiae Summa*, Vol. I, Madrid, Biblioteca de Autores Cristianos, 1950., 1079-1082; Jared WICKS, *Doing Theology*, New York, Paulist, 2009., 53, 638. O ovome, vrlo sažeto, ali donosi iznimno koristan tekst pod pseudonimom *Lucas Ioannes*, *Nezabludivost Svetog pisma* (02/02/2013.), u: <http://www.katolik.hr/krscestnovomnu/pismoipredajamnu/604-nezabludivost-svetog-pisma/>.

3. Dogmatska konstitucija *Dei Verbum* kao *vade mecum* suvremenog katoličkog nauka o istini Svetoga pisma

Zenitnu formulu saborske konstitucije *Dei Verbum* o istini svetopisamskih tekstova donosi broj 11 kada tvrdi: „Knjige Pisma uče sigurno, vjerno i bez zablude onu istinu koju je Bog htio da radi našega spasenja bude stavljena u svete spise.“

Socijalna teorija o nadahnuću koja se ponajviše pridaje McKenzieju, izvorno je bila Rahnerova i Benoitova platforma teoretiziranja o božanskome nadahnuću, koja je kasnih 50-ih i ranih 60-ih godina prošloga stoljeća zauzela vrlo visoko mjesto među katoličkim teolozima.¹³⁸ Stoga bi, na određen način, dogmatska konstitucija Drugog vatikanskog sabora *Dei Verbum* bila odgovor različitim teorijama o socijalnoj inspiraciji ili nadahnuću Svetoga pisma, ali i poticaj budućim dokumentima kao što je postsinodalna pobudnica pape Benedikta XVI. *Verbum Domini* iz 2010. godine i dokument Papinske biblijske komisije *Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet* iz 2014. godine.

Bog je u svojoj milostivosti nadahnuo ljudske autore da budu instrumenti njegove pisane riječi koja zajedno s crkvenom tradicijom formira jedan jedini poklad riječi Božje. Duh Sveti nadahnuo je svete pisce i preko njih objavio božansku riječ. To je bila Božja volja da određeni ljudi, nadahnuti Duhom Svetim, prenesu riječ Božju kakva ona uistinu jest (usp. DV, 10). Budući da je socijalni pojam inspiracije zamagljivao tajanstvenu istinu božanskoga nadahnuća, treće poglavlje konstitucije *Dei Verbum*, kojemu je nosive zidove udario P. Grelot,¹³⁹ postavilo je instrumentalno uzročnu teoriju nadahnuća, i to ne kao socijalne (Crkva) nego osobne karizme pisca koja je usko povezana s povijesnim, socijalnim i religijskim ambijentom u kojemu je djelovao.¹⁴⁰

Ono što je izazvalo veliku diskusiju Sabora bilo je poimanje objave dvama pojmovima, onim pozitivnim kao *inspiracija* ili na-

138 Usp. Robert L. FASTIGGI, *Communal or Social Inspiration A Catholic Critique*, 262., bilj. 98.

139 Usp. Pierre GRELOT, *L'Inspiration scripturaire*, u: *Recherches de Science Religieuse* II (1963.), 337-382.

140 Usp. Pierre GRELOT, *Commentaire du chapitre III*, u: *Vatican II – La révélation II*, Paris, Cerf, 1968., 347-380.

dahnuće, i onim negativnim, kao *inerancija* ili nezabludivost Svetoga pisma.¹⁴¹ Za razliku od skolastičke detaljnosti, Drugi vatikanski sabor bio je više općenit u definiciji nadahnutosti Svetoga pisma, isključujući termine „sredstvo“ i „glavni“ u definiranju nadahnutosti Svetoga pisma. Sveti pisac nije sredstvo pri pisanju božanske riječi, a Bog nije glavni nego, jednostavno, autor Svetoga pisma.¹⁴² Sveti pisci su literarni¹⁴³ autori Biblije koji su, koristeći sve svoje sposobnosti, zapisali samo ono što je Bog htio.¹⁴⁴ Umjesto inerancije usvojen je termin *istina* Svetoga pisma kako bi se od onoga obrambenoga, apologetskoga došlo do onoga afirmativnog pa i asertivnoga pristupa Svetom pismu.¹⁴⁵ Pod pojmom istinitost Svetoga pisma podrazumijeva se Božje samoočitovanje ljudima radi njihova spasenja.¹⁴⁶ Sveto pismo naučava spasenjsku istinu čvrsto, vjerno i bez zablude (usp DV 11). Usto, *veritas salutis* ili spasenjska istina ne tiče se samo istine vjere i morala, kako su zastupali pojedini teolozi, nego svega onoga što tvrdi Sveto pismo.¹⁴⁷ Koncil je redefinirao prijedlog „spasenjska istina“ samo kao „istina“, za koju je Bog, radi našega spasenja, htio da bude zapisana u Svetome pismu.¹⁴⁸

Hrvatski bibličari pokušali su dodatno pojasniti dogmatske definicije nadahnuća i istine Svetoga pisma u konstituciji *Dei Verbum*. Tako Maksimilian Lach tumači kako „rečenica u Bibliji ostaje istinita i onda kada je ne razumijemo“, a „vrhunaravnom vjerom držimo naime za istinu sve ono što je Bog objavio“, dok vjerujući u istinitost riječi Božje „postajemo sposobni dobro shvatiti smisao Svetog pisma“ jer „ta vjera u istinitost riječi Božje ujedno nas potiče da nastojimo živo oko razumijevanja Biblije i da prema shvaćenoj

141 Usp. Mato ZOVKIĆ, Saborska nauka o nadahnuću i istini Svetog pisma, 94.

142 Usp. *Isto*, str. 95.

143 Termin koji je progurao Augustin Bea, a koji je splitski nadbiskup Frane Franić iznio u jednoj od svojih predavanja splitskim studentima. Faksimil očuvan u osobnoj korespondenciji prof. Bože Odobašića.

144 Usp. Mato ZOVKIĆ, Saborska nauka o nadahnuću i istini Svetog pisma, 95.

145 Usp. Alois GRILLMEIER, Die Wahrheit der Heiligen Schrift und ihre Erschließung. Zum dritten Kapitel der Dogmatischen Konstitution „Dei Verbum“ des Vaticanum II, u: ThPh, 41 (2/1966.), 161-187, ovdje 163.

146 Usp. Mato ZOVKIĆ, Saborska nauka o nadahnuću i istini Svetog pisma, 96.

147 Usp. *Isto*.

148 Usp. *Isto*.

istini udesimo svoj način života¹⁴⁹. Osim Lacha, i Albin Škrinjar donosi svoje tumačenje nadahnuća u Konstituciji riječima: „Inspiracija je poticaj i utjecaj Samoga Boga na volju i razum svetoga pisca. Božja inspiracija može imati razne predmete i stupnjeve. Sada imamo pred očima takav i tolik utjecaj Božji na hagiografa da možemo Boga smatrati u striktno književnom smislu autorom svete knjige, i to glavnim autorom, tako da je sve što u njoj čitamo u strogom smislu riječ Božja. Premda su sve *operationes ad extra* zajedničke svim osobama Presvetog Trojstva, mi ipak pripisujemo *per appropriationem* inspiraciju na poseban način Duhu Svetomu, ukoliko njega sebi predstavljamo kao čudesnu sliku transcendentalnog Boga za izvanredne učinke.¹⁵⁰ Na saborski nauk nadahnuća i istine Svetoga pisma izdašnim se člankom u *Svescima* osvrnuo Mato Zovkić koji na kraju članka zaključuje da „u Bibliji tražimo istinu, ali ne bilo kakvu (povijesnu ili znanstvenu), nego specifično biblijsku istinu, istinu spasenja, radi koje je, po Božjoj volji, ona i nastala te radi koje nam je ponuđena u Crkvi.¹⁵¹ Sličnu interpretaciju donosi i Celestin Tomić kada izjavljuje da je „Biblija knjiga istine, ali Bog u Bibliji nije htio dati posljednju riječ o svim stvarima. Sve je nadahnuto, pa i profane stvari ali Biblija uči samo jednu istinu, istinu našeg spasenja. Ne želi nas učiti o znanstvenoj viziji svijeta, o sastavu materije, o podrobnim pojedinostima povijesnog zbivanja, već istinu vjere, što je Bog odlučio u svojoj dobroti i mudrosti da objavi.¹⁵² O odnosu biblijskih pisaca i Crkve Božo Odošić zaključuje: „Mnoštvo pisaca u Bibliji zapisali su cjelovitu objavu, a Duh Gospodnji koji ih je nadahnio je jedan. Taj isti Duh po Kristu je darovan apostolima i Crkvi u kojoj trajno djeluje i čuva zapisanu riječ Božju koja se u istome Duhu u kojem je nastalo i pismo trajno čuva i tumači.¹⁵³

149 Maksimilian LACH, *Biblijska hermeneutika*, Zagreb, Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište, 1958., epilog, 1.

150 Albin ŠKRINJAR, *O inspiraciji i tumačenju Svetoga pisma*, 5.

151 Usp. Mato ZOVKIĆ, Saborska nauka o nadahnuću i istini Svetoga pisma, 98.

152 Celestin TOMIĆ, *Pristup Bibliji*, 129.

153 Božo ODOŠIĆ, Bogoduhost Svetog pisma, KT 4/2002., 24.

3.1. Postsinodalna pobudnica pape Benedikta XVI. *Verbum Domini* iz 2010. godine

Riječ Božja u životu i poslanju Crkve jest obrazac postsinodalne pobudnice pape Benedikta XVI. *Verbum Domini* koja je ugledala svjetlo dana kao svojevrsan sažetak tema Sinode biskupa 2008. godine (usp. VD 3).¹⁵⁴ Temeljeći se u bitnome na dogmatskoj konstituciji *Dei Verbum*, pobudnica je trodimenzionalno podijeljena u sukcesivne naslove: *Verbum Dei – Riječ Božja*; *Verbum in Ecclesia – Riječ u Crkvi* i *Verbum Mundo – Riječ čovječanstvu*. Poruka pobudnice, koja se *katabatski* spušta od Boga, preko Crkve pomoću koje biva artikulirana cijelome svijetu, upućuje na koncepte saborske konstitucije *Dei Verbum* 11 i 12 te aktualne teme odnosa vjere i razuma, Biblije i znanosti.

U prvome dijelu pobudnice *Verbum Dei* papa se bazira na središnji kršćanski misterij, utjelovljenje kao konačan izričaj milostivosti Boga prema čovjeku (usp. VD 11-12).¹⁵⁵ Utjelovljena Riječ Božja potpuno se i posvemašnje objavila svijetu (usp. VD 12. 14). Međutim, utjelovljenje podrazumijeva božansku objavu u vremenu i prostoru. Tako se riječ predaje nadahnuću. To da se riječi Svetoga pisma tumače kao riječ Božja jest nadahnuće koje uključuje i božanski i ljudski element (usp. VD 19).¹⁵⁶ Tumačenje svetih tekstova, ako ne vodi računa o nadahnuću kao sržnoj kvaliteti Svetoga pisma, zatamnjuje njegovo najsvetije, najvažnije i najdragocjenije obilježje, a to je njegovo božansko podrijetlo. Na taj način ni jedno „odvažno i olako“ tumačenje kao ni ono „skučeno i reducirano“ ne omogućava ispravan pristup riječi Božjoj u riječi ljudskoj. Pogrešnim pristupom Svetome pismu gubi se neprocjenjivo blago, a to je božanska riječ upućena čovjeku za njegovo spasenje (usp. VD 19).

Riječ Božja iznutra ne može biti razumljena i prihvaćena bez vjere, a ni izvana bez žive zajednice – Crkve. Stoga tumačenje Sve-

154 Usp. Jared WICKS, Dalla *Dei Verbum* al Sinodo sulla Parola di Dio *Verbum Domini*, u: *Commento alla Verbum Domini* (ur. Carmen A. Valls – Salvador Pié-Ninot), Roma, GBP, 2011., 33.

155 Usp. Salvador PIÉ-NINOT, Il Dio che parla *Verbum Domini*, nn. 6-21, u: *Commento alla Verbum Domini*, 53.

156 Usp. Salvador PIÉ-NINOT, Il Dio che parla *Verbum Domini*, nn. 6-21, u: *Commento alla Verbum Domini*, 62-63.

toga pisma nije privilegij pojedinca. Biblija je napisana od strane Božjega naroda za Božji narod pod nadahnućem Duha Svetoga i budući da je Biblija knjiga Crkve, ne može se ispravno razumjeti izvan te iste Crkve (usp. VD 30).¹⁵⁷ Konstatacija pape Benedikta XVI. da se Sveto pismo mora čitati istim Duhom kojim je i napisano, iskorak je Biblije prema konkretnoj zajednici u kojoj se riječ Božja čita i meditira. Dok je zajednica ta koja doseže dubine značenja Svetoga pisma, egzegeti su ti koji doprinose dubljem pronicanju i izlaganju svetih tekstova ne samo povijesno-kritičkom metodom nego poglavito onom kanonskom koja, uz tradiciju, mora obuhvaćati i analogiju vjere (usp. VD 35). Egzegeza, tradicija i analogija biblijski su *triptih* katoličkoga tumačenja Svetoga pisma koje sve više mora poprimati teološku dimenziju u slici Crkve kao učiteljice, jer samo proučavanje nije dovoljno. Ono mora biti u kontekstu vjere u Crkvi.

Drugi i treći naslov *Verbum in Ecclesia* i *Verbum Mundo* usredotočeni su na praktični dio življenja Svetoga pisma, a to su crkvena liturgija i sakramenti (usp. VD 52-53) te otvoreno naviještanje riječi Božje u misijama i evangelizaciji svijeta.¹⁵⁸ Pobudnica u svojevrsnome modalitetu riječi ponavlja da se, čitajući Sveto pismo, zajednica susreće s Kristom i sluša ga dok joj on govori (usp. VD 72). Tako riječ Božja ne čini vjernike samo slušateljima nego i nasljedovateljima putem kojih ta ista Riječ živi u svijetu (usp. VD 92).

Papinska postsinodalna pobudnica na kraju ističe kako samo Sveto pismo u kontekstu Crkve može biti shvaćeno kao riječ Božja koja utemeljuje, vodi i određuje život Crkve i duhovno sazrijevanje vjernika te da svaki prostorni dio društva treba svjetlo Kristove riječi koju Crkva, kao čuvarica i njegovateljica, rasaduje i besplatno dijeli (usp. VD 94).¹⁵⁹

157 Usp. Carmen A. VALLS, L'ermeneutica della Sacra Scrittura nella Chiesa *Verbum Domini*, nn. 29-49, u: *Commento alla Verbum Domini*, 78.

158 Usp. William HANN, Parola di Dio e Chiesa *Verbum Domini*, nn. 50-51, 72-85, u: *Commento alla Verbum Domini*, 97-104; Gerard WHELAN, La missione della Chiesa, proclamata la Parola di Dio al mondo *Verbum Domini*, nn. 90-98, 121-124, u: *Commento alla Verbum Domini*, 127-134.

159 Usp. Anto POPOVIĆ, Nadahnuće i istina Svetoga pisma prema Dokumentu Papinske biblijske komisije, u: *Bogoslovska smotra*, 85 (2015.), 1049-1076, ovdje 1052, bilj. 5.

3.2. Riječ od Boga o Bogu za svijet u dokumentu Papinske biblijske komisije iz 2014. godine

Dokument koji je Papinska biblijska komisija pripremala pune četiri godine (2010. – 2014.), koji nosi naslov *Nadahnuće i istina Svetoga pisma. Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet*, svojevrsna je razrada ili rasvjetljenje nauka *Dei Verbum*, 11,¹⁶⁰ ali i doprinos i razrada postsinodalne pobudnice pape Benedikta XVI. *Verbum Domini*, 19. Iz samoga naslova dokumenta *...Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet* razvidno je da je naglasak stavljen na rasvjetljenje ili jasnije, tj. praktičnije tumačenje teoloških definicija. I dok je dogmatska konstitucija *Dei Verbum*, 11, jezgrovit teološki koncept nadahnuća i istine Svetoga pisma, a pobudnica *Verbum Domini*, 35, umjereno ublažena razrada iste doktrine, Dokument Papinske biblijske komisije pragmatično je samosvjedočanstvo¹⁶¹ riječi Božje zapisane u Pismima, koje se tumači na osnovi biblijskih tekstova, ali opet ne kao upotpunjena teološka doktrina nego isključivo kao rezultat isključivo egzegetskih studija.¹⁶²

Dokument Papinske biblijske komisije izrađivan je u vremenu pontifikata dvojice papa: Benedikta XVI. i Franje. Papa Benedikt XVI., pri izradi Dokumenta, stavio je naglasak na taktiku kanonske egzegeze,¹⁶³ koja kriterij nadahnuća ne tretira preko izdvojenih riječi i izraza, kako to radi povijesno-kritička egzegeza, nego, uz pomoć pojedinačnih elementa, u cjelovitosti biblijskog izričaja osvjetljuje, tumači i sveukupno prenosi jednakosti, ali i razlike u svetopisamskome opusu, koje konvergiraju jedne drugima.¹⁶⁴ Na istoj matrici papa Franjo dodatno usmjerava Komisiju kako bi u svojoj konačnici

160 Usp. *Isto*, 1050.

161 Usp. *Isto*, 1072.

162 Usp. Pietro BOVATI, *Ispirazione e verità della Sacra Scrittura: Il Documento della Pontificia Commissione Biblica e le sue problematiche*, u: *Rassegna di Teologia* 57 (2016.), 287-304, ovdje 293.

163 Pietro Bovati s pravom upozorava na to da kanonska metoda tumačenja Svetoga pisma nije unisona i da bibličari nisu složni u razumijevanju i prakticiranju kanonske egzegeze. Usp. Pietro BOVATI, *Ispirazione e verità della Sacra Scrittura*, 291, bilj. 12.

164 Usp. „Messaggio del Santo Padre Benedetto XVI in Occasione dell’Assemblea Plenaria della Pontificia Commissione Biblica“, 02/05/11, u: https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/pont-messages/2011/documents/hf_ben-xvi_mes_20110502_plenaria_pcb.html.

predstavila tekst koji promatra riječ Božju kao onu koja prethodi Bibliji i nadilazi Bibliju. Budući da obzor božanske riječi obuhvaća i nadilazi Pismo, za njezino razumijevanje potrebna je stalna prisutnost Duha Svetoga koji „upućuje u svu istinu“ (Iv 16,13). „Sveti tekstovi, nadahnuti od Boga, povjereni su zajednici vjernika, Crkvi Kristovoj, da hrane vjeru i ravnaju život ljubavi. Poštovanje te dubinske naravi Pisma uvjetuje samo valjanost i djelotvornost biblijske hermeneutike.“¹⁶⁵ Nadahnuće u Svetome pismu potječe od jedinca-tog božanskog izvora (NISP 142) koji je nadahnuo svetoga pisca, a koji je uz aktivno sudjelovanje suradnikâ, koji su prikupili, prilagodili i u svojoj konačnici objavili biblijski tekst, bio sposoban razumjeti i primiti riječ Božju kako bi je vjerno prenio Božjemu narodu.¹⁶⁶ Dakle, Bog traži da se njegova poruka napiše i objavi, što znači da Božja riječ mora biti iskomunicirana i primateljima kojima je Riječ nedostupna u trenutku njezina pisanja. Kako bi se to ostvarilo, primatelji riječi Božje moraju biti u duhovnome smislu prisutni i pozvani već u samome naumu autora koji im piše sveti tekst. Prema tome, Sveto pismo je proroštvo koje odgovara svakom vremenu, čovjeku i narodu, a u kojemu odzvanja glas Duha Svetoga.¹⁶⁷

Kada je riječ o istini Svetoga pisma, tada dokument ističe raznolikost tema u Bibliji, kojom dominira jedna jedincata tema o Bogu i njegovu spasenjskome planu. „Biblija posvjedočuje istinu koja je shvaćena ne kao zbirka točnih informacija o različitim područjima ljudskoga znanja, nego kao Božja objava samoga sebe i svoga spasenjskog plana.“¹⁶⁸ „Istina koju nalazimo u Svetome pismu tiče se u bitnome Boga i njegova odnosa s ljudskim bićima“¹⁶⁹ jer ima za cilj spasiti čovjeka i samim tim daje pun smisao njegovoj egzistenciji.¹⁷⁰ Najviša definicija istinitosti Svetoga pisma nalazi se u Evanđelju: „Ja sam Put i Istina i Život“ (Iv 14,6) pa stoga „Isus Krist, utjelovljena Riječ Božja... savršena je istina o Bogu., koja objavljuje

165 Anto POPOVIĆ, Nadahnuće i istina Svetoga pisma, 1055, bilj. 12.

166 Usp. *Isto*, 1073.

167 Usp. Pietro BOVATI, *Ispirazione e verità della Sacra Scrittura*, 299.

168 Anto POPOVIĆ, Nadahnuće i istina Svetoga pisma, 1074.

169 *Isto*, 1057.

170 Usp. Klemens STOCK, *Ispirazione e verità della Sacra Scrittura: Il nuovo Documento della Pontificia Commissione Biblica*, *La Civiltà Cattolica*, IV/2014., 171-187, ovdje 171.

Boga kao Oca i nudi pristup njemu, izvoru svakog života. On postaje ključ tumačenja svih biblijskih spisa (NISP 3).¹⁷¹

Dok se početkom prošloga stoljeća biblijsko-teološka misao zaustavljala na *ineranciji* Svetoga pisma, tj. njegovu efektu, nepogrešivoj posljedici, rezultatu i djelovanju, Dokument Biblijske komisije *Nadahnuće i istina Svetoga pisma. Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet* usredotočen je na *provocatio* ili izazove Svetoga pisma (usp. br. 104-136). Glavni izazov Svetoga pisma jest pronaći vrijednost božanske poruke i u onim biblijskim tekstovima koji sadrže proturječja ili pak povijesne netočnosti (NISP 104-105).¹⁷² Tako pojedine kronološke dijelove u Bibliji (usp. Post 15) treba tumačiti u svjetlu normativna ponašanja; izvanredna Božja djelovanja (usp. Izl 14) u skladu s teologijom spasenja; narativne pripovijesti (usp. Tobija i Jona) u duhu tradicionalne pobožnosti; izvanredne Božje događaje u slici specifičnosti teološkog tumačenja čuda; etičke rigidnosti u kontekstu cjelovite poruke Pisma, a socijalne restrikcije u vidu dotičnoga kulturnoga razdoblja.¹⁷³

Zaključne misli: *irruptio* – *eruptio* riječi Božje

Služeći se analogijom božanske *irupcije* Walthera Eichrodta, po kojoj je riječ Božja „provalila“ u svijet kako bi ga organizirala i eshatološki usredotočila,¹⁷⁴ božansko nadahnuće moglo bi se usporediti sa svojevrsnom *irupcijom* Duha Svetoga u životnu sferu biblijskoga pisca koji, snagom koju je primio božanskom irupcijom, *eruptira* iz sebe božanski nadahnute riječi. Božanska je riječ, dakle, probila u svetoga pisca i sada, poput lave, izbija u obliku ljudske riječi. Tako božanska riječ, koja se primila u svetome piscu, biva materijalizirana u ljudskoj riječi i kao takva predstavljena javnosti. Ta erupcija neizmjerne božanske riječi u ograničenoj ljudskoj nosi sa sobom i sve ono razumsko i duhovno što sveti pisac svojom ljudskom naravi posjeduje. Stoga božanska riječ ne biva oplemenjena

171 Anto POPOVIĆ, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, 1057.

172 Usp. Klemens STOCK, *Ispirazione e verità della Sacra Scrittura*, 182.

173 Anto POPOVIĆ, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, 1067-1072.

174 Usp. Walther EICHRODT, *Theology of the Old Testament. The Old Testament Library*. Vol. I, Philadelphia, The Westminster Press, 1961., 25-29.

nego reducirana ljudskom riječju koja traži trajnu „rafinaciju“, što bi odgovaralo trajnome otkrivanju posvemašnjega biblijskoga smisla u neprekinutoj interakciji Duha Svetoga i Crkve.

U svemu je tome biblijska istina ključna u dubljoj spoznaji riječi Božje i ne stječe se znanstvenim metodama nego snagom vjere koja utječe na ljudske kognitivne sposobnosti i kvalitete u izlaganju njezina sadržaja i predstavljanju njezina nauka, a artikulira cjelokupnu istinu Svetoga pisma bez obzira na to govori li o stvarima koje se izravno tiču vjere i morala ili o sadržajima koje možemo svrstati u ondašnja ili sadašnja povijesna ili znanstvena obzorja.¹⁷⁵

Božansko se nadahnuće dakle odnosi na svete pojedince koji su bili sposobni cjelovito primiti, ispravno razumjeti i vjerno prenijeti božansku poruku. U tom i leži tajna ispravna razumijevanja Svetoga pisma jer posve počiva na božanskome nadahnuću, tj. samoobjavi Boga, njegove volje i, konačno, njegova plana spasenja čovječanstva, što odgovara istini Pisma koja se tumači isključivo u Crkvi s jedincatim ciljem, spasenjem čovjeka.

Stoga je nadahnuće Svetoga pisma pozitivan privilegij Crkve koji se, nadahnutim svetim knjigama, čuva i tumači u njoj samoj jer nije teološka apologetika nego njezino nagnuće navijestiti Krista kao puninu objave cilj kojemu teže evanđelja. Istina Svetoga pisma također je pozitivan privilegij Crkve koji se ne usredotočuje na egzaktnost, objektivnost i istinitost opisanih stvari i događaja nego na božanski smisao, a to je plan, opet ne ljudski nego božanski, koji se koristi stvorenim stvarima i događajima, ne kako bi ih potvrdio nego kako bi se u njima očitovao i ostvario (božanski plan). *Sveti smisao*,¹⁷⁶ dakle, nadilazi svaku ljudsku egzaktnost, objektivnost i istinu, ali koristeći se njima, usmjeren je prema krajnjem cilju, a to je spasenjska istina.

175 Usp. Benedikt XV., *Spiritus Paraclitus*, 9, u: http://w2.vatican.va/content/benedict-xv/en/encyclicals/documents/hf_ben-xv_enc_15091920_spiritus-paraclitus.html; Pio XII., *Humani Generis*, 11, u: http://w2.vatican.va/content/pius-xii/en/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_12081950_humani-generis.html.

176 Jerko FUČAK, *Istinitost Svetoga pisma*, 51.

THE INSPIRATION AND TRUTH OF SACRED SCRIPTURE – THE POSITIVE PRIVILEGE OF THE BIBLE

ABSTRACT

The inspiration and truth of the Sacred Scripture is the great privilege of the Bible. Throughout history the faithful defended this principle. Nevertheless, the inspiration is the prerogative of the holy books, interpreted and treasured in the Church. The truth proclaimed by the Bible is the meaning of this life for the eternal life. The article entitled “The Inspiration and Truth of Sacred Scripture – the Positive Privilege of the Bible” contributes to the modern reflections of the Church expressed through three key documents: the dogmatic constitution *Dei Verbum* of the 2nd Vatican Council, the post-synodal exhortation *Verbum Domini* of Pope Benedict XVI, and the new document of the Pontifical Biblical Commission: *The Inspiration and Truth of Sacred Scripture. The Word That Comes from God and Speaks of God for the Salvation of the World*, which not only interprets and clarifies the dogmatic postulates of the inspiration and truth of the Holy Scripture, but, focused on the people of God, promulgates the implementation in life of the meaning of the word of God.

In a short overview of these three documents, the article offers a brief chronological outline of the interpretation of inspiration in the early, the reformed and the Catholic Church, concluding with a reflection entitled: “Conclusive reflection: irruption – eruption of the word of God”.

Key words: Church, truth, inspiration, Scripture, Protestantism, word of God, interpretation.